

■ De Sovjet-Unie. Een samenleving onder spanning

bron 1

Kostja bezoekt op oudejaarsavond 1923 een toneelvoorstelling op zijn vroegere basisschool

- 1 1 januari 1924.
- 2 Opgevoerd werd: 'De rode Assepoester'. Daar komen twee zusters in voor die
- 3 boerschoeika's (= bourgeois) zijn en een derde is een wasvrouw. (...) Verder gaat het zo dat
- 4 de boerschoeika's naar een bal gaan en de rode Assepoester thuis blijft om de boel af te
- 5 wassen. Dan verschijnt plotseling een vent in een rood hemd en laat Assepoester een
- 6 proclamatie (= afkondiging) lezen.
- 7 In het tweede bedrijf is er bal. Plotseling komt Assepoester aangelopen en begint ook te
- 8 dansen. De prins loopt haar steeds achterna, doch ze is bang voor hem, loopt weg en verliest
- 9 haar schoen...
- 10 Dan, in het derde bedrijf, komt de prins bij ze thuis en begint ze de schoen te passen. De
- 11 schoen past niemand, behalve Assepoester. De prins wil haar trouwen, maar plotseling
- 12 verschijnt dezelfde agitator (= politieke opruier) in het rode hemd, kondigt aan dat er een
- 13 opstand is uitgebroken en rammelt de prins af. (...) Op dat ogenblik komen allen, die
- 14 verkleed op het bal waren op het toneel en samen met de zusters zingen ze de
- 15 'Internationale'.

Eindexamen geschiedenis vwo 2003-II

havovwo.nl

bron 2 Een affiche

Vertaling van de tekst op het boek: 'Proletariërs aller landen ...'

Vertaling van de tekst onderaan: 'Alfabetisme is de weg naar het communisme'

Eindexamen geschiedenis vwo 2003-II

havovwo.nl

bron 3

Eén van de heldinnen van de Sovjet-Unie in de jaren dertig, Pasha Angelina, vergelijkt haar eigen geschiedenis met een Brits succesverhaal

1 In buitenlandse tijdschriften lees je regelmatig beschrijvingen van ‘duizelingwekkende
2 loopbanen’ en ‘opmerkelijke’ biografieën. Ik herinner mij, bijvoorbeeld, een enthousiaste
3 beschrijving van het leven van een belangrijke man die, in de woorden van het tijdschrift,
4 ‘uit het volk kwam’. Hij was een eenvoudige krantenjongen, verdiende een hoop geld, werd
5 eigenaar van verschillende kranten en kreeg de titel Lord. (...) Mijn stijging was niet
6 uitzonderlijk. De heer ‘ontsteeg het volk’, zoals het tijdschrift het zo juist formuleert,
7 terwijl ik ‘met het volk steeg’.

bron 4

Galina Shtange was actief in de communistische vrouwenbeweging. Op 15 oktober 1936 schrijft zij in haar dagboek over een bezoek dat zij met een delegatie brengt aan een fabriek in Rostov

1 Wij gingen eerst naar de Lenin Locomotief Werken. De vrouwen waren van tevoren op de
2 hoogte gesteld van ons bezoek; zij vingden ons op bij de ingang van de fabriek en namen ons
3 mee naar een ruimte die de fabriek hun ter beschikking had gesteld. De zaal was tamelijk
4 groot en was versierd met bloemen en leuzen. In het midden van de zaal stond een grote
5 tafel, bedekt met een rood tafelkleed. De volledige vrouwenraad, plus stenografen, zaten
6 daarachter al op ons te wachten. Zij leken opgetogen mij te zien. Zij lieten me midden
7 achter de tafel plaatsnemen en daarna werd er een foto van ons genomen. Ik vertelde hen
8 over het doel van mijn bezoek en daarna kwamen de activistes uit elke brigade verslag
9 uitbrengen over hun werk. Ik luisterde en maakte vijf uur lang aantekeningen. Zonder
10 onderbreking, dus ik werd ontzettend moe. Toen namen ze me mee langs alle werkplaatsen
11 in de fabriek zodat ik met eigen ogen kon zien welke verbeteringen zij hadden aangebracht
12 op het terrein van de fabriek. Terwijl ik rondliep en alles bekeek, was ik ontroerd om te zien
13 hoe betrokken de vrouwen waren bij elke arbeider en zijn werkplaats. De arbeiders gaven
14 ons een warm onthaal. Tegenwoordig zijn arbeiders niet meer verbaasd wanneer er vrouwen
15 in de werkplaatsen verschijnen. Zij zijn ons gaan zien als hun zeer zorgzame maten. Tussen
16 de rapporten en de rondgang langs de werkplaatsen gingen we naar de cafetaria waar we een
17 uitstekende lunch kregen. De cafetaria is groot en schoon en de tafeltjes zijn bedekt met
18 witte doeken, er zijn gordijnen, bloemen en bij de wastafels hangen grote witte handdoeken.
19 Al het personeel was gekleed in witte kleden. Alles zag er opmerkelijk schoon en goed
20 georganiseerd uit.

Nederlanders en hun gezagsdragers 1950-1990: verzuiling, polarisatie en herwonnen consensus

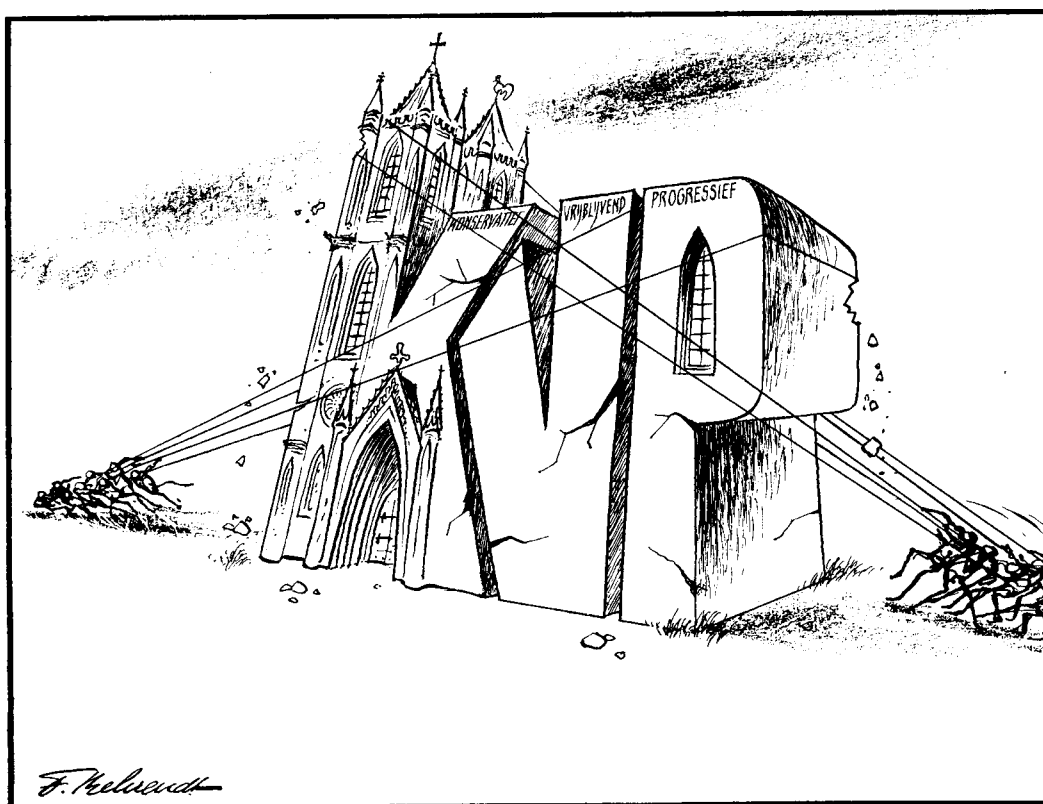
bron 5

Uit het verslag van een maatschappelijk werker die begin jaren vijftig in Rotterdam een dagopvang voor moeilijk opvoedbare kinderen bezoekt

- 1 Behoorlijke kleding stimuleert de eigenwaarde en remt de driftmatigheid. Daarom hebben
- 2 de pupillen allemaal Zondagse kleren en een paar Zondagse schoenen. Na gebruik worden
- 3 ze netjes weggehangen tot een volgende Zon- of feestdag, net als in een gewoon gezin.
- 4 Ten tweede zijn er de maaltijden, die het observeren waard zijn. (...) de kinderen leren met
- 5 mes en vork eten. De nieuwelingen vinden het dwaas en fulmineren (protesteren) omdat ze
- 6 met al dat 'gereedschap' niet overweg kunnen, maar langzaam gaat het en op den duur
- 7 weten ze niet beter. Velen zullen zeggen: "Futiliteiten (kleinigheden), komen zij thuis, dan
- 8 gaat al dat uiterlijke er weer even snel af". Ach, dat zal ook wel eens gebeuren, maar laten
- 9 we deze 'manieren' eens in iets wijder verband zien. Het merendeel der kinderen komt uit
- 10 maatschappelijke kringen, waar men niet of nauwelijks boven het zuiver materiële
- 11 uitgekomen is. Heeft iemand daar honger, dan zal het er alleen om gaan het voedsel naar
- 12 binnen te krijgen en dit zo snel mogelijk. In het internaat is de manier van voedselopname
- 13 niet van onwaarde. Er wordt gegeten, maar niet geschrokt. Drie maal daags moeten zij zich
- 14 beheersen, oorspronkelijk sputterend, maar oefening baart kunst en het experiment is nog
- 15 nooit mislukt. Opvoeding is niet anders dan beheersing aankweken. Alles wat deze
- 16 beheersing kan bevorderen moet benut worden, dus ook behoorlijk eten.

bron 6

Een prent van Frits Behrendt uit 1966

Onderschrift:

De KVP: naar rechts, naar links ... of van de kaart?

Toelichting:

Op de K staat konservatief (conservatief), op de V staat vrijblijvend, op de P staat progressief.

Eindexamen geschiedenis vwo 2003-II

havovwo.nl

bron 7

De journalist H.J.A. Hofland geeft zijn weergave van de abortusstrijd

1 In 1973 werd met toestemming van de Inspectie voor de Volksgezondheid de kliniek
2 Bloemenhove geopend. Hier zouden ook vrouwen kunnen worden behandeld, wier
3 zwangerschap al tussen de 12 en 18 weken duurde. De Minister van justitie mr. A.A.M. van
4 Agt, fel tegenstander van iedere abortus, zag bij Bloemenhove de kans om een grens te
5 trekken door de kliniek te sluiten. Hij deed daartoe twee pogingen, maar juridische gronden
6 en politieke verhoudingen verhinderden dat hij zijn zin kreeg. In 1974 kwam er geen
7 huiszoeking, de medische apparatuur werd niet in beslag genomen, de kliniek bleef open, en
8 ook zijn tweede aanval, in 1976, werd afgeslagen, onder andere door middel van de
9 bezetting van de kliniek, die een week duurde. Op het gebied van de wetgeving bleef
10 intussen de actie gericht tegen elk ontwerp waarin niet het beslissingsrecht van de vrouw in
11 overleg met de arts, volledig zou worden erkend. Maar de strijd om legalisering van abortus
12 was in zekere zin voor beide partijen een achterhoedegevecht, omdat de nieuwe praktijk al
13 onwrikbaar vastlag. Terwijl in het parlement drie initiatiefontwerpen geen van alle op een
14 meerderheid konden rekenen, was het 'Baas in eigen buik' voor de vrouw die dat wilde, een
15 feit geworden.

Eindexamen geschiedenis vwo 2003-II

havovwo.nl

bron 8

De Zeigelhof is een pleintje met woningen in het centrum van Nijmegen. De huizen moeten worden gesloopt voor de bouw van een parkeergarage. Als de gemeenteraad van Nijmegen, waarin het CDA de grootste partij is, de plannen goedkeurt, worden de woningen gekraakt en 'Vrijstaat de Eenhoorn' uitgeroepen. Met veel machtsvertoon doorbreekt de politie de barricades en ontruimt de panden op 23 februari 1980. De Nijmeegse kraakbeweging stelt met dit affiche de rol van fractievoorzitter Lansink van het CDA aan de kaak.

Toelichting:

In de kleine letters staat: Lansink (CDA) over de Nijmeegse parkeergarage